

Návrh pro konceptualizace primární prevence Jihočeského kraje

Témata/okruhy primární prevence Jihočeského kraje

Podpora

RODIČOVSTVÍ A RODIČOVSKÝCH KOMPETENCÍ

Popis opatření, aktivit

- Vzdělávání rodičů (příprava na rodičovství, zvyšování rodičovských kompetencí, osvětové aktivity s ohledem na současné trendy)
- Podpora volnočasových aktivit
- Podpora komunitního života v obcích
- Podpora práce s rodinou, bezplatného poradenství pro rodiny, mediací, rodinných terapií, svépomocných skupin
- Podpora institutu asistovaných kontaktů
- Revize RVP na poli rodinné výchovy a implementace do výuky na ZŠ
- Podpora samospráv v oblasti aktivit směřujících k podpoře rodičovských kompetencí

Podpora

PARTNERSTVÍ, MANŽELSTVÍ A PARTNERSTVÍ

Popis opatření, aktivit

- Podpora aktivit zaměřených na přípravu na partnerství, manželství
- Zavedení institutu „odlehčovacích“ služeb mimo soc. služby (i pro pěstouny)
- Podpora otců v oblasti jejich otcovských a partnerských kompetencí
- Podpora volnočasových aktivit
- Podpora komunitního života v obcích
- Podpora bezplatného manželského poradenství, párových terapií, mediací...
- Podpora samospráv k realizaci a podpoře aktivit zaměřených na posílení partnerství a vztahů mezi partnery a manželi

Podpora

MEZIGENE- RAČNÍHO SOUŽITÍ

Popis opatření, aktivit

- Podpora mezigeneračních a komunitních volnočasových aktivit
- Podpora projektů „náhradních babiček / dědečků“ / dobrovolnictví
- Podpora tzv. „sendvičových rodin“
- Podpora samospráv k realizaci a podpoře aktivit zaměřených na mezigenerační soužití v obci a pomoc a podporu „sendvičovým rodinám“

Podpora

EKONOMICKÉ STABILITY RODINY

Popis opatření, aktivit

- Podpora dostupného a stabilního bydlení pro rodiny, institutu startovacích bytů...
- Podpora aktivity směřujících a podporujících sladování rodinného a pracovního života (nabídka služeb péče o děti, coworkingová centra...)
- Podpora a oceňování zaměstnavatelů přátelských k rodinám
- Aktivní přístup ke zvyšování finanční gramotnosti dětí již od mladšího školního věku
- Poradenství a podpora rodinám v obtížné ekonomické situaci, zvyšování finanční gramotnosti...
- úprava legislativy/ sladění legislativy (dětská skupina – rodičovský příspěvek)

Podpora

RODIN SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI

Popis opatření, aktivit

- podpora institutu náhradní rodinné péče a pěstounství
- podpora svépomocných skupin a setkávání osob s totožnými specifickými potřebami a stejně tak podpora organizací, které s těmito skupinami osob pracují
- podpora sólo rodičů a neúplných rodin formou svépomocných skupin a dalších aktivit

Úvod

Na úrovni Jihočeského kraje se tématu rodinné politiky věnuje Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Jihočeského kraje.

Zastupitelstvo Jihočeského kraje usnesením č. 171/2021/ZK-7 ze dne 20. 5. 2021 schválilo dokument „Koncepce rodinné a seniorské politiky Jihočeského kraje na období 2021–2025“ (dále jen „Koncepce“), jež představuje základní strategický materiál pro popis, implementaci a realizaci rodinné politiky pro území Jihočeského kraje. Z citace: „*pro udržení stability společnosti jsou důležité pevně stmelené a dobře fungující rodiny, v nichž se děti mohou naučit etickému jednání, vzájemné toleranci, respektu i úctě k životu ve všech jeho fázích*“¹, jasně vyplývá primární zaměření na komplexní podporu rodiny jako celku.

Výše zmíněná Koncepce je zaměřená na každodenní život rodin. Ovšem kraj více koncepčně rozpracovává i témata, která s rodinnou a seniorskou politikou úzce souvisejí, týkají se řešení, která jsou v kompetenci běžné agendy plánování sociálních služeb, např. střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje.

Kraj vnímá jako důležitý cíl sledovat vyvážený poměr mezi ekonomickými a sociálními opatřeními s ohledem na udržitelný rozvoj společnosti. Aktéry rodinné politiky kraje jsou samotné rodiny, organizace pomáhající rodinám, ale také odbory sociálních věcí a odbory školství na regionální a místní úrovni.

Díky spolupráci všech aktérů může být zajištěna účinnost a užitečnost jednotlivých opatření ve prospěch rodin. Na druhou stranu je potřeba respektovat autonomii a schopnost rodin samostatně se rozhodnout a volit si svébytné fungování ve společnosti.

Fungující rodiny jsou důležitým socioekonomickým faktorem pro úspěšný rozvoj Jihočeského kraje. Jihočeský kraj zahájil realizaci prorodinných aktivit již v roce 2013 s cílem podpořit pozitivní podmínky rodin na území kraje. Jde např. o podporu mateřských a rodinných center či zahájení projektů, které vycházejí z potřeby vytvořit podmínky pro systematickou práci s rodinou a pro rozvoj služeb podporujících fungování rodiny.

Jihočeský kraj se snaží o soustavné vytváření a zkvalitňování pro-rodinného klimatu a dosahování větší spokojenosti samotných rodin a jejich jednotlivých členů. Základní myšlenkou či vizí těchto snah je věnovat dlouhodobou pozornost životním podmínkám rodin a nastavovat a činit vhodná opatření tak, aby rodiny mohly co nejlépe uskutečňovat své životní plány. Rozhodl se proto získat kvalitní a hodnověrné podklady pro možnost formulovat rodinnou politiku, a za tímto účelem uskutečnil v následujících letech systematický sběr informací, následně terénní výzkumné šetření potřeb rodin s cílem kvantifikovat sledované jevy, postoje a názory.

---

¹ *Koncepce rodinné a seniorské politiky Jihočeského kraje na období 2021–2025* [online]. Jihočeský kraj, 2021 (cit. 2. 3. 2021). Dostupné z: https://socialniportal.kraj-jihocesky.cz/files/koncepce_rp_a_sp_na_obdobi_2021_-_2025_zk_ke_zverejneni.pdf .

Členové rodin odpovídali na otázky, které pomohly odboru sociálních věcí popsat priority zájmu v jednotlivých vymezených oblastech rodinného života, a získat relevantní a validní podklady pro tvorbu následné koncepce.

Ani Jihočeskému kraji se nevyhýbají současné socio-demografické změny, jež se promítají, a ovlivňují reálný život jihočeských rodin. Rodina stojí v současné době před celou řadou sociálních a demografických změn, jež mají významný vliv na její podobu v dnešní společnosti. Dnes je již zcela zjevné a z řady výzkumů vyplývá, že současná rodina potřebuje podporu i ochranu, a to komplexní, tedy strukturální i individuální, cílenou na jednotlivé jevy vyskytující se specificky v rodinách Jihočeského kraje.

Jako reakce přichází vytvoření tohoto dokumentu, jenž se snaží zarámovat cílenou strategii primární prevence do konkrétně vybraných oblastí.

Primární prevence představuje nástroj, kterým je možné zmírnit dopady těchto změn, ale také faktorů a jevů ve společnosti, které jsou pro rodiny rizikové.

„Návrh konceptualizace primární prevence pro Jihočeský kraj“ představuje hlavní témata a popisuje oblasti, na které by bylo žádoucí se zaměřit tak, jak bylo navrženo regionální platformou Jihočeského kraje společně s odborníky v dané tematice. Společně byla vymezena témata primární prevence a v návaznosti na tato témata byla zpracována dílčí opatření a aktivity.

Z hlediska výše uvedeného je tedy podstatné definovat možnosti pomoci a podpory v rámci takto specifické primární prevence a podpořit tak všechny aktéry, kteří tuto primární prevenci realizují.

Vymezení primární prevence z pohledu odborníků kraje a regionální platformy

Vymezení primární prevence z pohledu odborníků regionální platformy:

Primární prevence v rámci rodinné politiky by si měla, z hlediska výše uvedeného, klást za cíl především předcházení rozpadu rodin, manželských a partnerských vztahů, a to prostřednictvím realizovaných aktivit zaměřených na získání, udržení, příp. obnovení komunikačních, vztahových a rodičovských i partnerských kompetencí, schopností řešit konflikty a problémové situace.

Popis témat / okruhů primární prevence Jihočeského kraje:

1. Podpora rodičovství a rodičovských kompetencí

Primární prevencí bychom měli postupně dosahovat znovu upevnění hodnoty rodiny. Pro udržení a upevnění rodiny je základním principem schopnost komunikace a včasné odkrytí případného problému jednoho z partnerů, úsilí o nápravu u obou stran. Trend dnešní doby poukazuje i na skutečnost „zastupování rolí rodičů“, významně roste snaha o střídavou péči dětí v rozpadlých manželstvích a vztazích. Zde je nutné se zaměřit především na získání kompetencí v oblasti komunikace mezi rodiči a sladění jednotné výchovy obou.

Nejdůležitějším posláním rodiny je pečovat a chránit. Je tedy potřeba věnovat pozornost zejména těm, kteří nejsou schopni postarat se sami o sebe (ať už jde o nezaopatřené děti či nemocné), ale nelze zapomínat, že péči a ochranu vlastní rodiny by měli pociťovat všichni její členové, a to včetně samotných rodičů.²

Primárně by se prevence v rámci podpory rodičovství a rodičovských kompetencí měla zaměřovat na tyto aktivity:

- Vzdělávání rodičů (příprava na rodičovství, zvyšování rodičovských kompetencí, osvětové aktivity s ohledem na současné trendy).
- Podpora volnočasových aktivit vhodných pro celou rodinu (možnost vhodně stráveného volného času rodičů s dětmi).
- Podpora komunitního života v obcích (vytváření prorodinných aktivit na místní úrovni).
- Podpora práce s rodinou (bezplatné poradenství pro rodiny, mediace v rodinách a mezi jejími jednotlivými členy, bezplatné rodinné terapie, podpora svépomocných skupin).
- Podpora samospráv v oblasti aktivit směřujících k podpoře rodičovských kompetencí (cílené zveřejňování informací pro rodiny a rodiče, informace

---

² MATĚJČEK, Z. Výbor z díla. Dotisk 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. 445 str. ISBN 978-80-246-1056-6.

o prorodinných službách a aktérech/subjektech), vybízení jednotlivých obcí k realizaci prorodinných a komunitních aktivit).

Doplňkové oblasti:

- Podpora institutu asistovaných kontaktů.
- Revize RVP na poli rodinné výchovy a implementace do výuky na ZŠ.

2. Podpora manželství a partnerství

Zpráva o rodině³ uvádí, že stabilita rodiny je přímo odvislá od kvality partnerského vztahu rodičů, resp. manželů. Stejně tak je stabilita rodiny po jejím rozpadu, tedy rozvodu či rozchodu rodičů dítěte, závislá i nadále na vztahu rodičů, jak spolu po rozchodu vycházejí, a jak se shodují na naplňování potřeb dítěte. Dále rovněž stabilita rodiny znovu vzniklé, tedy tzv. „patchworkové“, závisí na kvalitě vztahu nového partnerského páru. Je tedy více než důležité se zabývat podporou těchto vztahů, podporou partnerství a manželství i podporou sólo rodičů a pomoci a podpořit rodiče tak, aby mohli překlenout veškeré problémy, jimž ve svém vztahu čelí, nebo těmto problémům předcházet.

Z této skutečnosti také vycházejí navrhované aktivity v rámci primární prevence zaměřené na podporu partnerství, rovnosti mezi partnery a manželi:

- Podpora aktivit zaměřených na přípravu na partnerství, manželství (vzdělávání ve vztahových dovednostech před vstupem do manželství / vztahového soužití / před založením rodiny, vzdělávání a dostupné informace o významu a důležitosti odpovědnosti za děti).
- Předcházení rozpadu manželství a partnerských vztahů.
- Zavedení institutu „odlehčovacích“ služeb mimo soc. služby (i pro pěstouny).
- Podpora otců v oblasti jejich otcovských a partnerských kompetencí.
- Podpora volnočasových aktivit.
- Podpora komunitního života v obcích.
- Podpora bezplatného manželského poradenství, párových terapií, mediací.
- Podpora samospráv k realizaci a podpoře aktivit zaměřených na posílení partnerství a vztahů mezi partnery a manželi.

3. Podpora mezigeneračního soužití

Mezigenerační soužití je v současné době velkým tématem jak rodin, tak celých komunit. Zpráva o rodině uvádí, že mezigenerační vztahy jsou v důsledku rozpadů partnerství často oslabené.⁴ Zároveň také řada prarodičů nenaplňuje dříve běžné role

³ KUCHAROVÁ, V. et. al. *Zpráva o rodině 2020*. [online]. VÚPSV, v. v. i. Praha, 2020 (cit. 2. 3. 2021). Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>, s. 6

⁴ KUCHAROVÁ, V. et. al. *Zpráva o rodině 2020*. [online]. VÚPSV, v. v. i. Praha, 2020 (cit. 2. 3. 2021). Dostupné z:

v rámci rodiny, ať už z důvodu zaměstnání, věku či z důvodu dalších možností seberealizace, které současný svět nabízí. Na druhou stranu nesmíme zapomínat na trend tzv. „sendvičových rodin“, kde dochází k péči o křehké členy, seniory v rámci domácností. Je třeba tedy zaměřit se na podporu mezigeneračního soužití, komunikaci mezi generacemi i v důsledku současného zrychleného trendu vývoje společnosti, podporu rodin pečujících o seniory a zároveň o děti a také podporu dobrovolnictví, resp. podporu institutu náhradních babiček a dědečků, které mohou pomoci řešit sladování pracovního a rodinného života a také pomoci podpoře mezigeneračního soužití mezi nejmladší a nejstarší generací ve společnosti.

Definované aktivity primární prevence v oblasti podpory mezigeneračního soužití:

- Podpora mezigeneračních a komunitních volnočasových aktivit.
- Podpora projektů „náhradních babiček / dědečků“ / dobrovolnictví.
- Podpora tzv. „sendvičových rodin“.
- Podpora samospráv k realizaci a podpoře aktivit zaměřených na mezigenerační soužití v obci a pomoc a podporu „sendvičovým rodinám“.

4. Podpora ekonomické stability rodiny

Ekonomická stabilita rodiny zahrnuje veškeré aspekty, které ovlivňují stabilitu rodiny po ekonomické stránce, což je jak oblast bydlení, tak také oblast pracovní, včetně sladování pracovního a rodinného života. Je zřejmé, že ekonomická stabilita rodiny má podstatný vliv na fungování partnerského a rodinného života a také na celkovou stabilitu rodiny. Udržení životního standardu rodin zajištěním dostupného bydlení a umožněním přístupu k odpovídajícím pracovním příležitostem, zvyšuje kvalitu rodinného soužití.

- Podpora dostupného a stabilního bydlení pro rodiny, institutu startovacích bytů apod.
- Podpora aktivit směřujících a podporujících sladování rodinného a pracovního života (nabídka služeb péče o děti, coworkingová centra apod.).
- Podpora a oceňování zaměstnavatelů přátelských k rodinám.
- Aktivní přístup ke zvyšování finanční gramotnosti dětí již od mladšího školního věku.
- Poradenství a podpora rodinám v obtížné ekonomické situaci, zvyšování finanční gramotnosti.
- Úprava legislativy / sladění legislativy (dětská skupina – rodičovský příspěvek).

5. Podpora rodin se specifickými potřebami

Rodinám se specifickými potřebami by měla být věnována zvláštní pozornost, zejména neúplným rodinám, rodinám se členem se zdravotním postižením, rodinám se třemi a více dětmi a dalším rodinám nejvíce ohroženým relativní i absolutní chudobou.

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>, s. 16

Stejně tak je v rámci rodin se specifickými potřebami důležité myslet na podporu institutu náhradní rodinné péče a pěstounství.

- Podpora institutu náhradní rodinné péče a pěstounství.
- Podpora svépomocných skupin a setkávání osob s totožnými specifickými potřebami a stejně tak podpora organizací, které s těmito skupinami osob pracují.
- Podpora sólo rodičů a neúplných rodin formou svépomocných skupin a dalších aktivit.

Závěr

Jihočeský kraj je známý pro svou krajinnou krásu, kulturní památky, klidné prostředí a malebnou přírodu. Říká se, že v Českých Budějovicích by chtěl žít každý. Včasná primární prevence zaměřená na rodinu a její členy by pak mohla pomoci i jihočeským rodinám lépe zvládat celospolečenský tlak současné doby, ale i tomu, aby zde v kraji chtěl žít každý.

Tento dokument je podnětem k realizaci konkrétních kroků pro lepší podmínky fungování rodin či může posloužit jako základní kámen k rozšíření prarodinných aktivit Jihočeského kraje.

Použité zdroje a literatura

Koncepce rodinné a seniorské politiky Jihočeského kraje na období 2021 – 2025 [online]. Jihočeský kraj, 2021 (cit. 2. 3. 2022). Dostupné z: https://socialniportal.kraj-jihocesky.cz/files/koncepce_rp_a_sp_na_obdobi_2021_-_2025_zk_ke_zverejneni.pdf

Koncepce rodinné politiky [online]. MPSV, 2017 (cit. 2. 2. 2022). Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253

KUCHAŘOVÁ, V. et. al. *Zpráva o rodině 2020*. [online]. VÚPSV, v. v. i. Praha, 2020 (cit. 2. 3. 2022). Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., 2011. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. Dotisk 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. 445 str. ISBN 978-80-246-1056-6.

Návrh koncepce rodinné politiky pro Jihočeský kraj (2021-2024) [online]. Rodiny v krajích, MPSV, 2020 (cit. 20. 1. 2022). Dostupné z: http://rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/N%C3%A1vrhy_koncepc%C3%AD_/N%C3%A1vrh_region%C3%A1ln%C3%AD_koncepce_rodinn%C3%A9_politiky_J%C4%8CK.pdf

Podpora fungování rodin v Jihočeském kraji. Souhrnná zpráva z kvalitativního výzkumu. [online]. Jihočeský kraj, 2018. (cit. 2. 3. 2022). Dostupné z: https://socialniportal.krajjihocesky.cz/files/zaverecna_zprava_pilotni_analyza_potreb_rodin_v_jihoceskem_kraji_kvalitativni_setreni.pdf

Zjištění potřeb rodin v Jihočeském kraji. Závěrečná zpráva z kvantitativního šetření. [online]. Jihočeský kraj, 2018. (cit. 2. 3. 2022). Dostupné z: https://socialniportal.krajjihocesky.cz/files/zaverecna_zpravakvantitativni_vyzkumne_setreni_potreb_rodin_v_jihoceskem_kraji.pdf